

چگونه توانستیم انگیزه و لذت یادگیری قرآن را با استفاده از تغییر محیط آموزشی افزایش دهیم و با استفاده از مفاهیم آیات دانش آموزانم را به اهمیت انجام واجبات دینی (نماز و روزه) ترغیب نماییم.

مارال ثانی (نویسنده مسئول)

۱. دبیر آموزش و پرورش تهران - شهری، گروه علوم تربیتی، ایران
sani@gmail.com-m

چکیده

سابقه و هدف: کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری، نیازمند توسعه مستمر شایستگی های حرفه ای معلمان مدارس است. هدف بررسی این موضوع که چگونه توانستیم انگیزه و لذت یادگیری قرآن را با استفاده از تغییر محیط آموزشی افزایش دهیم و با استفاده از مفاهیم آیات دانش آموزانم را به اهمیت انجام واجبات دینی (نماز و روزه) ترغیب نماییم، است.

مواد و روشها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی تحلیلی است و پس از بررسی مفاهیم با ارائه نتایج به پیشنهادات کاربردی پرداخته شده است. روش تحقیق حاضر توصیفی و روش گردآوری اطلاعات آن، کتابخانه ای است. بدین صورت که از منابع کتابخانه ای نظیر: کتاب، مقاله، منابع خارجی و ... و آموخته های محقق استفاده شده است. یافته ها: از نظر این پژوهش معلم پژوهنده بدون داشتن ویژگیهای یک پژوهشگر حرفه ای و علمی اقدام به پژوهش برای حل مسائل آموزشی می نماید.

نتیجه گیری: از مباحث ایراد شده نتیجه گرفته می شود که حرفه معلمی از آن دسته حرفه ها می باشد که تا کسی عاشق آن نباشد نمی تواند قدم به عرصه آن بنهد. از این روست که معلم تمام تلاش خود را در راستای بهسازی و اصلاح وضعیت نامطلوب بکار میندازد تا به تغییر و اصلاح وضع موجود بپردازد.

کلیدواژه ها: لذت یادگیری قرآن، تغییر محیط آموزشی، مفاهیم آیات، دانش آموزان، انجام واجبات دینی (نماز و روزه)

هوالحق

عن علی علیه السلام : انّ النبی صلی الله علیه و آله قال: خيارکم من تعلّم القرآن و علّمهمیر المؤمنین علیه السلام روایت کرده است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: بهترین شما کسی است که قرآن را یاد بگیرد و به دیگران یاد بدهد [۹].

مقدمه

کیفیت فرایند یاددهی -یادگیری، نیازمند توسعه مستمر شایستگی های حرفه ای معلمان مدارس است، [۱]حرفه معلمی از آن دسته حرفه ها می باشد که تا کسی عاشق آن نباشد نمی تواند قدم به عرصه آن بنهد. از این روست که معلم تمام تلاش خود را در راستای بهسازی و اصلاح وضعیت نامطلوب بکار میبندد تا به تغییر و اصلاح وضع موجود بپردازد [۲] در واقع معلم پژوهنده بدون داشتن ویژگیهای یک پژوهشگر حرفه ای و علمی اقدام به پژوهش برای حل مسائل آموزشی می نماید [۳] برای رسیدن به نتایج مطلوب می بایست به تشخیص، تغییر و ارزیابی پرداخت.

#من نماز را دوست دارم...

توصیف وضع موجود:

اینجانب مارال ثانی آموزگار که در سال گذشته (۱۴۰۱-۱۴۰۲) توفیق این را داشتم که در یکی از دبستان های خوب جنوب شهر تهران، دبستان عدالت، واقع در منطقه ۱۵ با چیزی حدود ۱۰۲۰ دانش آموز و ۲۹ کلاس درس خدمت کنم. کلاس ششم ۲ که ۳۶ دانش آموز داشت.

در این سالهای اخیر به دلیل غیر حضوری بودن آموزشها همه ی ما آموزگاران و حتی اولیاء دانش آموزانمان با این چالش مواجه بودیم که دانش آموزانمان دچار یک بی حوصلگی و بی انگیزگی بودند و روش درس خواندن و تکالیف برای آنها تکراری و خسته کننده و بعضا آزار دهنده نیز بود، کلاس من نیز از این مسئله مستثنی نبود و در اوایل سال از صوت آیات قرآن کتاب درسی و پخش آن از سیستم کلاس برای تدریس ها استفاده می کردم ولی چندی بعد طی گذشت زمان متوجه شدم بعضی از دانش آموزانم با توجه به تکرار و تمرین هنوز توانایی کافی برای قرائت از روی قرآن کامل را ندارند و در واقع از اینکه از روی قرآن کامل بخوانند واهمه دارند به همین دلیل به فکر تغییری اساسی در روش تدریسم افتادم. شواهد ۱:

عدم توانایی دانش آموزان در زمینه قرائت قرآن کامل

اما من همچنان صبر می کردم و در ذهنم به دنبال راه حل می گشتم.

به دنبال چرایی این قضیه می گشتم و نمیتوانستم به خودم بقبولانم که تا پایان سال با این روش که صرفا شنیدن و به دنبال آن تکرار آیات باشد آیات کلام الله را تدریس کنم و موجب بی انگیزگی و عدم لذت یادگیری شوم. بنابر این به دنبال راهکاری بودم و در این راستا با مدیر و معاون آموزشی و همکارانم نیز صحبت نمودم.

از آنجا که سال های گذشته از روشهای تدریس فعال در کلاسهای حضوری بسیار استفاده می کردم، به فکر تلفیق روشهای تدریس فعال در کلاس قرآن افتادم. و همچنین با ایجاد تغییر در فضای آموزشی به عنوان ایجاد انگیزه استفاده نمایم.

ارائه راهکار موقتی

در همین ایام نیز در کلاس ضمن خدمت اداره که با حضور مولف کتب درسی داشتیم شرکت نمودم و با ایشان نیز درباره وضع موجود مشورت نمودم و نیز از آنچه در آن کلاسشان آموخته بودم را هم در کلاس خودم و هم در کلاس پایه دوم که یکساعت قرآن را به جای تقلیل آموزگارشان می رفتم بکار بردم.

بسمتعالی

اداره آموزش و پرورش منطقه ۱۵

شماره: ۱۵/۴۰۸۰۹۲/۴۳

جی‌ای دانش‌جویی است. پیامبر

تاریخ: ۱۳۰۷/۹/۱۳

گواهی حضور

گواهی حضور در جلسات کنفرانس و گروه‌های آموزشی ابتدایی*

دستان: حرالت

با احترام گواهی می‌شود که **علی محمد خاوری** در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در رشته **تربیت بدنی** به شماره پرسنلی **۶۸۵۴۸۴۹۴** در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در رشته

تخصصی **مطالان پایه** با موضوع **فهم قرآن و بازی ویدئویی** شرکت نموده است.

این گواهی بر اساس صورت جلسات گروه‌های آموزشی صادر و فقط در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ جهت **مسابقات**

شخصی **گواهی** توسط **اداره آموزش و پرورش** و **گروه‌های** تخصصی **قابل قبول** می‌باشد.

تذکره: شرکت فعال در جلسات آموزشی **اداره** در سطح **منطقه** و **سازمان** با **اداره** گواهی **آزمایش** **موسوب** می‌شود.

ارائه راهکار اول

به توصیه آقای رضا نباتی مولف کتب قرآنی ابتدا دانش آموزان صامت خوانی می کردند سپس با صدای بلند به صورت فردی سر کلاس آیات را جمله به جمله می خواندند و در نهایت یکی از دانش آموزان معنی آیه را نیز میخواند. (شایان ذکر است از آذر ماه به تعداد دانش آموزان قرآن در کتابخانه کلاسم داشتم و از روی آن قرائت می کردند).

ارائه راهکار دوم

این امر مصادف بود با ماه مبارک رمضان که تصمیم گرفتم با هماهنگی مدیر و معاونین ساعت آخر آموزش را در نمازخانه برگزار نمایم و در محیطی صمیمی به خواندن آیات و توجه به مفاهیم آن پرداختیم. البته این امر بسیار موثر بود. در ایام ماه مبارک رمضان که به نمازخانه برای برگزاری درس قرآن می رفتیم کم کم متوجه عدم آگاهی دانش آموزانم از احکام مربوط به وضو و قرآن و نماز شدیم و در همانجا وضو با استفاده از کمی آب را آموزش دادم و احکام را به تدریج یادآور شدم. استقبال بی نظیر بود حتی دانش آموزانی که توانایی نداشتند به خوبی بخوانند نیز بیصبرانه منتظر این بودند که نوبتشان برسد و از روی درس بخوانند و این امر بسیار جالب بود. در این ایام همراهی همکارانمان از طرح امین و مربی تربیتی مدرسه نیز باعث

دلگرمی من و دانش آموزانم می شد. وقتی متوجه شدم تعداد زیادی از دانش آموزانم نماز را بلد نیستند، فرصت را غنیمت دانستم و از برکت ایام ماه رمضان برای اصلاح نمازشان نیز استفاده نمودم.

چرا که ...

چرا خداوند هیچ جای قرآن نگفته نماز را بخوانید و گفته نماز را برپا دارید؟

پاسخ: منظور از اقامه نماز، یعنی نماز کامل و با رعایت همه ارکان و حدود و شرائط آن، همان گونه که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بیان کردند [۴]. «علامه طباطبایی» می گوید: اقامه، به معنای به پا داشتن هر چیزی است به نحوی که تمامی آثار آن چیز مترتب بر آن شود، و هیچ اثر و خاصیتی پنهان و مفقود نماند [۵]، مانند اقامه عدل و اقامه سنت و اقامه نماز و اقامه شهادت و اقامه حدود و اقامه دین و امثال آن. هم چنین در «تفسیر نمونه» آمده: «أَقِمْوا الصَّلَاةَ» (نماز را برپا دارید) یعنی تنها خودتان نمازخوان نباشید بلکه چنان کنید که آئین نماز در جامعه انسانی بر پا شود، و مردم با عشق و علاقه به سوی آن بیایند [۶]. بعضی از مفسران گفته اند تعبیر به «أَقِمْوا» اشاره به این است که نماز شما تنها اذکار و اوراد نباشد بلکه آن را بطور کامل برپا دارید که مهم ترین رکن آن توجه قلبی و حضور دل در پیشگاه خدا و تاثیر نماز در روح و جان آدمی است [۷]. بنابراین این: «اقامه نماز» هم خواندن نماز به صورت کامل و با رعایت شرائط و آداب آن؛ هم تلاش برای گسترش و ترویج آن در جامعه؛ و هم مداومت و استمرار در خواندن نماز را شامل می شود [۸]. (مرکز تخصصی نماز.قنوت)
درس را تا اذان ادامه می دادیم و موقع نماز هم به صف می ایستادیم و در کنار هم نماز برپا می داشتیم.

مسئولیت من در آن زمان این بود که اذکار نماز را با صدای بلند بخوانم و دانش آموزان تکرار کنند و همین تکرار روزانه منجر به یادگیری بالای آنها شد.

در ادامه نیز با توجه به ابراز علاقه دیگر دانش آموزان مدرسه به صورت نوبتی و کلاسی برای شرکت در برنامه نماز به همراهی آموزگارشان برنامه ریزی لازم انجام می گرفت و این امر در یادگیری نماز و احکام آن بسیار موثر بود. در نهایت نمونه ای از یک جدول ارزیابی را در گروه ارسال نمودم و در آستانه عید سعید فطر طی یک پیام از پدر بزرگها و مادر بزرگها تقاضا نمودم به اذکار نماز و صحت نماز دانش آموزانم نمره بدهند و منظرشان را بیان کنند.

نتایج واقعا لذت بخش بود. در ضمن با توجه به تشویق ها و همراهی ها تعداد زیادی از دانش آموزانم در این ایام روزه دار بودند و در پایان ماه با اهدا جوایز (تهیه ۱۷ کتاب رمان نوجوان از طرف خودم) در حضور مادرانشان مورد تشویق قرار گرفتند.

باشد که زحماتمان موثر واقع گردد. ان شاءالله

شواهد ۲:

اشتیاق برای یادگیری به این شیوه بین دانش آموزان با استفاده از تغییر روش و تغییر شرایط و محیط کلاس آموزشی درخواست های مجدد و مکرر در روزهای آتی برای برگزاری کلاس در نمازخانه نتایج مورد قبول پس از ارزشیابی درس

ارزشیابی :

در اواخر سال تحصیلی با توجه به اقداماتی که انجام داده بودم متوجه ایجاد علاقه و اشتیاق در یادگیری با کمک تغییر در روش فرایند یادگیری-یادگیری بین دانش آموزانم شدم .

خانه - مدرسه - مسجد

دین - دنیا - آخرت

من به نماز عشق می ورزم...

إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ (عنکبوت/۴۵)

بدرستی که نماز (انسان را) از زشتی ها و منکرات باز می دارد و خداوند می داند شما چه کارهائی انجام می دهید.

نام و نام خانوادگی دانش آموز: _____ پایه تحصیلی: **هفتم** کلاس: _____

نام آموزگار: _____ دبستان: _____ منطقه: _____

ردیف	موضوعات	اشکالات	توضیحات	امتیاز	امتیاز کسب شده
۱	وضو			۱۰	
۲	غسل			۱۰	
۳	نیم			۱۰	
۴	اذان و اقامه			۱۰	
۵	حمد و سوره			۱۰	
۶	رکوع			۱۰	
۷	سجده			۱۰	
۸	قنوت			۱۰	
۹	تسبیحات اربعه			۱۰	
۱۰	تشهد و سلام			۱۰	
مجموع خانمان لله علیه و آله در چیزی چهاره ای دارد و چهاره دین نماز است.					
۱۰۰					

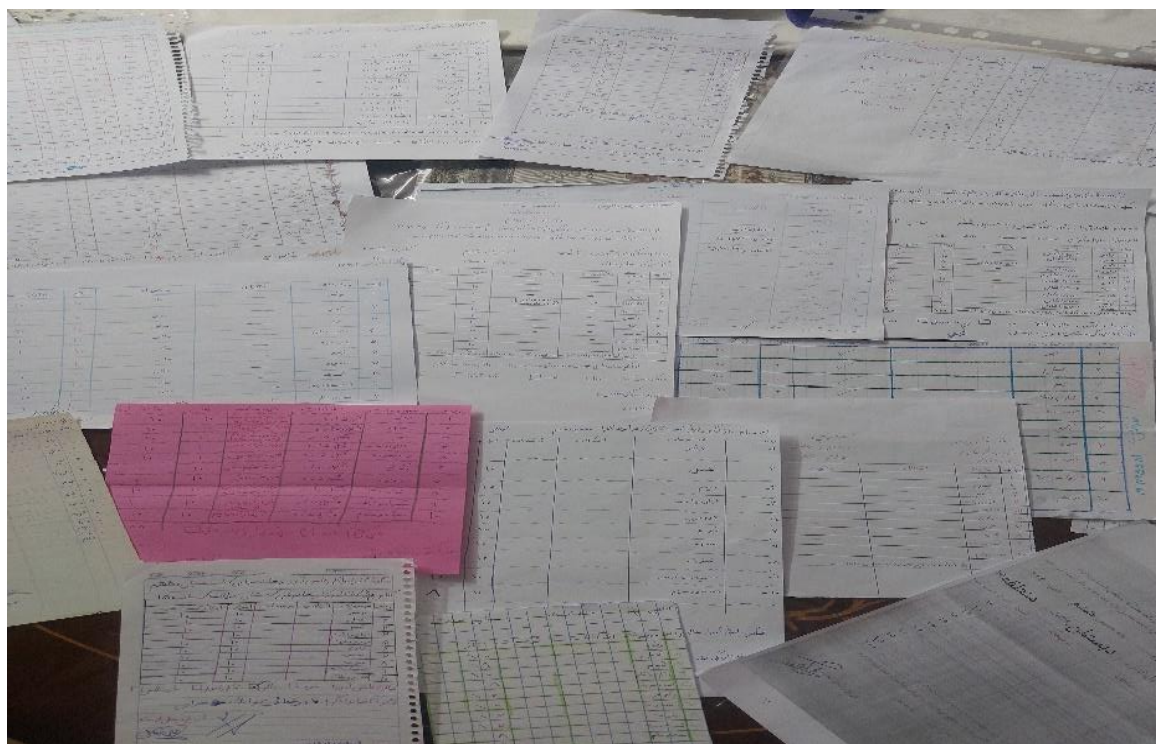
از اینکه ما را در طرح # من به نماز عشق می ورزم... پاری می نمایید از شما سپاسگزارم.

عملکرد دانش آموز: عالی خوب قابل قبول نیاز به تلاش

تاریخ و محل امضاء

نام و نام خانوادگی ممتحن: _____

شماره تماس: _____

خدا را شاکرم که در مدت زمان محدودی که داشتم توانستم انگیزه و شوق یادگیری را در دانش آموزانم افزایش دهم.
پیشنهاد :

در نهایت با توجه به نتایجی که پس از این پژوهش بدست آوردم به عنوان عضو کوچکی در امر آموزش ، موارد زیر را به عنوان پیشنهاد به همکاران عزیزم بیان می کنم.

- استفاده کردن از فضاهای متناسب آموزشی و ایجاد تنوع در محیط های آموزشی در بعضی از دروس مانند: علوم (آزمایشگاه)، مطالعات اجتماعی (موزه ها)، قرآن و هدیه های آسمانی (نماز خانه) نفید است و قطعاً با نتایج متفاوتی روبرو خواهید شد.
- به منظور بدست آوردن نتایج خوب در تدریس میتوان برنامه ریزی مناسبی برای کلاس های ضمن خدمت همکاران در همه پایه ها جهت هماهنگی طولی دروس نیز بهره برد.
- به امید اینکه بتوانیم هرچه بیشتر و بهتر در جهت آبادانی ایران عزیزمان کوشا باشیم.

بحث و نتیجه گیری

از مباحث فوق نتیجه گرفته می شود که منظور از اقامه نماز، یعنی نماز کامل و با رعایت همه ارکان و حدود و شرائط آن، همان گونه که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بیان کردند. «علامه طباطبایی» می گوید: اقامه، به معنای به پا داشتن هر چیز است به نحوی که تمامی آثار آن چیز مترتب بر آن شود، و هیچ اثر و خاصیتی پنهان و مفقود نماند، مانند اقامه عدل و اقامه سنت و اقامه نماز و اقامه شهادت و اقامه حدود و اقامه دین و امثال آن. هم چنین در «تفسیر نمونه» آمده: «أَقِيمُوا الصَّلَاةَ» (نماز را بپا دارید) یعنی تنها خودتان نمازخوان نباشید بلکه چنان کنید که آئین نماز در جامعه انسانی بر پا شود، مردم با عشق و علاقه به سوی آن بیایند.

در اواخر سال تحصیلی با توجه به اقداماتی که انجام داده بودم متوجه ایجاد علاقه و اشتیاق در یادگیری با کمک تغییر در روش فرایند یادگیری-یادگیری بین دانش آموزانم شدم .

منابع و مأخذ

- [۱] ابن فهد حلی، احمد بن محمد و حسین غفاری ساروی، (۱۳۹۵)، *آیین بندگی و نیایش*، ترجمه عدّه الداعی، چ ۱، قم، بنیاد معارف اسلامی،
- [۲] احمدی میانجی، علی، (۱۴۲۶ق)، *مکاتیب الأئمه علیهم السلام*، چ ۱، تحقیق مجتبی فرجی، قم، دارالحدیث،
- [۳] اردستانی، احمد صادق، (۱۳۹۹)، *اخلاق خانواده*، تهران، حافظ نوین،
- [۴] اسماعیل علی، سعید، جواد رضا، محمد، (۱۳۹۴) *مکتب های و گرایش های تربیتی در تمدن اسلامی*، مترجم، بهروز رفیعی، اول، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم،
- [۵] افخمی اردکانی، محمد علی، (۱۳۹۴) *تبیین مبانی، اصول و روش های تربیت اجتماعی در نهج البلاغه*، دانشگاه علامه طباطبایی،
- [۶] امید بیگی، عزت، (۱۴۰۰) *تربیت اجتماعی از دیدگاه امام علی (ع)*، دانشگاه آزاد تهران واحد مرکز،
- [۷] امیل دورکیم، قواعد جامعه شناسی، ترجمه، علی محمد کاردان، (۱۳۹۸) تهران، نشر دانشگاه تهران،
- [۸] امین زاده، محمد رضا (۱۳۹۶) *فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی*، قم، انتشارات در راه حق، اول،
- [۹] *نهج البلاغه؛ ترجمه محمد دشتی*، قم: موسسه فرهنگی تحقیقاتی امیر مؤمنان (ع)، ۱۳۹۴.